

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Les emocions a l'art

Projecte per Educació Infantil

Curs 2012-2013

Projecte final del Postgrau en Educació Emocional i Benestar

Autora: **María Paula Durán Mínguez**

Tutora: Esther Garcia Navarro

Projecte Final del Postgrau en Educació Emocional i Benestar
subjecte a una llicència de Creative Commons:

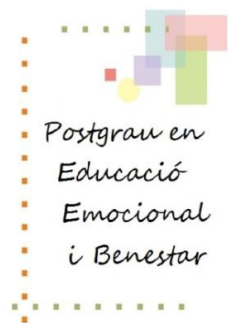

Reconeixement-NoComercial-CompartirIgual 3.0 No adaptada de Creative Commons

*La direcció del Postgrau en Educació Emocional i Benestar possibilita la difusió dels treballs,
però no es pot fer responsable del seu contingut.*

Per a citar l'obra:

Durán, M.P. (2013). *Les emocions a l'art. Projecte per Educació Infantil. Projecte Final del Postgrau en Educació Emocional i Benestar*. Barcelona: Universitat de Barcelona. Dipòsit Digital: <http://hdl.handle.net/2445/47836>

ÍNDEX

1_Introducció.....	3
2_Fonamentació teòrica.....	5
2_1 Quan parlem d'emoció... ..	5
2_2 Com hem arribat fins aquí?.....	5
2_3 I l'educació emocional?.....	7
2_4 Les competències emocionals.....	8
2_5 Classificació de les emocions.....	10
3_Emocions estètiques.....	12
3_1 Mecanisme de valoració automàtica.....	12
4_Desenvolupament infantil.....	14
4_1 Desenvolupament emocional.....	14
4_1_1 Desenvolupament entre 3 i 4 anys.....	14
4_1_2 Desenvolupament entre 4 i 5 anys.....	14
4_1_3 Desenvolupament entre 5 i 6 anys.....	14
4_2 Desenvolupament social.....	15
4_2_1 Desenvolupament entre 3 i 4 anys.....	15
4_2_2 Desenvolupament entre 4 i 5 anys.....	15
4_2_3 Desenvolupament entre 5 i 6 anys.....	16
4_3 Desenvolupament del dibuix.....	16
4_3_1 Etapa del gargot: Gargot amb nom (3 - 4 anys i mig).....	17
4_3_2 Etapa Pre-Esquemàtica (4 - 7 anys).....	17
5_Descripció de la intervenció.....	18
5_1 Anàlisi del context on s'aplica el programa.....	18
5_2 L'escola.....	19
5_3 El grup on es portarà a terme la implementació.....	20
5_4 Objectius del programa.....	20
5_5 Continguts.....	21
5_6 Activitats.....	21

5_7 Metodologia.....	22
5_8 Estratègies d'avaluació.....	23
6_ Implementació.....	25
6_1 Introducció de les activitats.....	25
6_2 Activitats.....	27
El monstre de colors.....	28
L'alegria.....	29
La nostra alegria.....	30
La por.....	31
Els nostres monstres.....	32
Enuig.....	33
Ens calmem.....	34
De l'enuig a la calma.....	35
Tristesa.....	36
Paisatges.....	37
I avui com estic?.....	38
Exposició.....	39
6_3 Avaluació del programa.....	40
7_Conclusió.....	43
8_Annex.....	45
8_1 Activitat: La nostra alegria.....	46
8_2 Activitat: La por.....	52
8_3: Paisatges.....	58
8_4: Avaluació.....	64
9_Bibliografia.....	65

1- INTRODUCCIÓ

La meva relació amb les emocions i aquest magnífic món va sorgir després d'haver estat més de cinc anys en un taller d'art. En aquest espai, a partir de la pintura, vaig ser capaç d'expressar-me i obrir-me al que sentia, per què ho sentia i saber com gestionar-ho o, com a mínim, saber que hi havien diferents maneres d'afrontar una mateixa emoció i que m'havia portat a sentir-la.

El postgrau d'educació emocional i benestar em va acabar de donar les pautes per poder seguir millorant en aquest aprofundiment i coneixement de les emocions, de com les podia treballar personalment i de com poder ajudar als que estaven al meu costat i, sobretot, als meus alumnes.

En començar a pensar en la temàtica del projecte vaig tenir molt clar que el fil conductor passaria per l'art i pels nens i nenes d'infantil, ja que és l'edat amb la que estic treballant i, per tant, seria on podria fer una implantació més acurada pels meus coneixements de l'etapa i perquè les hores que podria dedicar m'ajudarien a fer una bona implementació i veure la progressiva consecució dels infants en relació als objectius marcats.

Per tant, vaig decidir fer un programa en el que els infants poguessin expressar-se a partir de l'art, a partir de l'observació i de la pròpia pràctica, enfocat a la vivència i expressió de les emocions a través del cos, la pintura i la conversa.

Les emocions a l'art. Projecte per Educació Infantil és un projecte pensat pels més grans d'Infantil, encara que es totalment adaptable als altres cursos del segon cicle d'Educació Infantil.

Per una banda, vaig decidir utilitzar com a fil conductor dos contes: *Les emocions d'en Pol* i *El monstre de colors*. Són contes que parlen de les emocions i com els personatges les viuen, expressen i actuen o quines coses els porten a sentir-les.

Per altra banda, i gracies al recursos dels que disposava l'aula, vaig poder projectar

imatges i quadres que es vincuessin a les emocions que volia treballar en cada moment, fent així que les converses al voltant del que els havien suggerit les imatges fos més fàcil.

En el document que tens al davant trobaràs una primera part en la que es troba la fonamentació teòrica, aquí es desenvolupen els conceptes d'educació emocional, emocions estètiques i el desenvolupament emocional i del dibuix de l'infant. En la segona part es desenvolupa la intervenció pròpiament, amb els objectius, continguts, metodologia i com avaluar i la valoració i avaluació de la posada en pràctica.

Si el document que tens al davant et mou per dins, et recomano que te'l facis teu i que l'adaptis, que treguis allò que sigui de profit per tu i pels que va destinat allò que vols fer.

2- FONAMENTACIÓ TEÒRICA

Primer emmarcarem *Les emocions a l'art. Projecte per Educació Infantil* en una fonamentació teòrica en la que es desenvolupen per un costat els conceptes relacionats amb les emocions, en la que es basa aquest programa i, per l'altre, el desenvolupament social i emocional i del dibuix de l'infant.

2_1 Quan parlem d'emoció...

La paraula emoció prové del llatí i està formada pel prefix *e*, que vol dir enfora, i *movere*, que fa referència al moviment, l'acció; per tant, l'emoció és allò que ens fa moure.

Rafael Bisquerra (2010: 61) defineix l'emoció com “un estat complex de l'organisme caracteritzat per una excitació o pertorbació que predisposa a una resposta organitzada. Les emocions es generen habitualment com a resposta a un esdeveniment extern o intern”. També segons Bisquerra, aquestes ens serveixen per motivar la conducta de la pròpia persona, d'adaptació a l'entorn, ens informen sobre el que passa a un mateix o als altres i tenen una funció social que serveix per comunicar als altres com ens sentim.

2_2 Com hem arribat fins aquí?

L'any 1990 es va escriure el primer article científic sobre intel·ligència emocional, *Emotional Intelligence*, de Salovey i Mayer. Segons aquest, “la intel·ligència emocional consisteix en la habilitat para manejar los sentimientos y emociones, discriminar entre ellos y utilizar estos conocimientos para dirigir los propios sentimientos” (Bisquerra, 2009)

L'any 1994 es va fundar el CASEL (*Consortium for the Advancement of Social and Emotional Learning*) per potenciar l'educació emocional i social a tot el món.

Gràcies a la publicació al 1995 d'*Emotional Intelligence* de Daniel Goleman aquest concepte va tenir una difusió espectacular ja que l'obra va arribar a ser best seller mundial. En l'obra, Goleman planteja la discussió entre ment i emoció d'una manera nova. Sempre s'havia considerat superior la ment, la part racional, per sobre de les

emocions i Goleman fa el plantejament oposat.

Per Goleman (1995: 43-44) la intel·ligència emocional consisteix en:

- 1-Conèixer les pròpies emocions: Tenir consciència de les pròpies emocions, reconèixer un sentiment en el moment en què ocorre.
- 2-Manejar les emocions: Manejar els propis sentiments per expressar de forma apropiada allò que sents.
- 3-Motivar-se a si mateix: Una emoció, com ja s'ha dit abans, ens fa moure i, per tant, l'hem de fer servir per motivar-nos, per ser productius i efectius en allò que emprenem.
- 4-Reconèixer les emocions dels altres: Es podria resumir com empatia. Allò basat en el coneixement de les pròpies emocions, sintonitzant millor amb allò que senten els altres.
- 5-Establir relacions: Relacions de bona qualitat, interactuant de manera acurada i efectiva amb l'altre, això comportarà lideratge, popularitat i eficiència interpersonal.

Durant els anys posteriors van sorgir més publicacions que recolzaven el treball fet fins ara.

-Salovey i Mayer durant el anys posteriors van refent el seu constructe global de la intel·ligència emocional estructurant-ho en un model de quatre habilitats interrelacionades

- >Percepció emocional: Habilitat per percebre, valorar i expressar emocions.
- >Facilitació emocional del pensament: Habilitat per generar i arribar a sentiments per facilitar pensaments.
- >Comprensió emocional: Habilitat per comprendre l'emoció i el coneixement emocional.
- >Regulació emocional: Habilitat per regular les emocions per créixer emocional i intel·lectualment.

-Mayer, Salovey i Caruso (2001) parlen de la intel·ligència emocional des de tres perspectives: com a moviment cultural, com a tret de personalitat i com habilitat mental.

2_3 I l'educació emocional?

Seguint el llibre *Educació emocional i benestar* de Rafael Bisquerra (2010): "l'educació emocional és un procés educatiu, continu i permanent que pretén potenciar el desenvolupament de les competències emocionals com un element essencial del desenvolupament humà, amb l'objecte de capacitar-lo per la vida i amb la finalitat d'augmentar el benestar personal i social" i "l'objectiu general de l'educació emocional és prevenir els efectes negatius de les emocions i desenvolupar les emocions positives".

L'educació emocional té com a objectius:

- Adquirir un millor coneixement de les pròpies emocions
- Identificar les emocions dels altres
- Denominar les emocions correctament
- Desenvolupar l'habilitat per regular les pròpies emocions
- Pujar el llindar de tolerància a la frustració
- Prevenir els efectes nocius de les emocions negatives
- Desenvolupar l'habilitat per generar emocions positives
- Desenvolupar l'habilitat d'automotivar-se
- Adoptar una actitud positiva envers la vida
- Aprendre a fluir

En el nostre sistema educatiu trobem que es parla d'emoció per primera vegada a la Llei Orgànica d'Educació 2/2006 a l'article 71 "Se trata de conseguir que todos los ciudadanos alcancen al máximo desarrollo posible de todas sus capacidades, individuales y sociales, intelectuales, culturales y emocionales". Article 17 "Las Administraciones educativas dispondrán los medios necesarios para que todo el alumnado alcance el máximo desarrollo personal, intelectual, social y emocional".

La LOE recull 8 competències bàsiques i, dins d'aquestes, trobem que dos d'elles fan referència a l'educació emocional: competència social i cultural i autonomia i iniciativa personal.

Segons l'informe Delors de 1996, l'educació emocional és indispensable per al desenvolupament global de l'infant i l'educació del segle XXI ha d'estar basat en 4

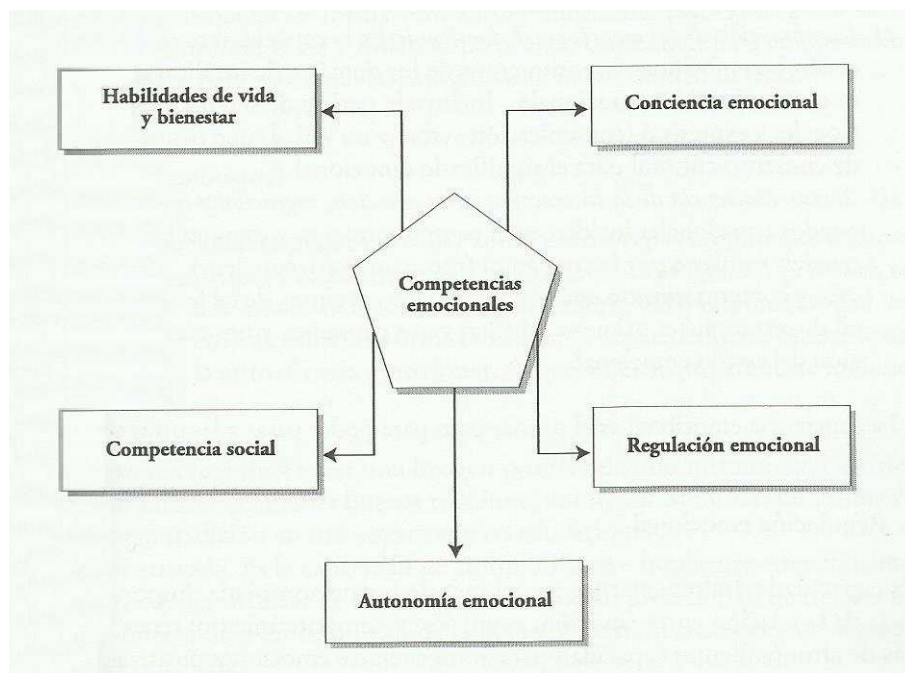
branques fonamentals:

- Aprendre a conèixer, aprendre a aprendre per poder aprofitar les possibilitats que ofereix l'educació al llarg de la vida i combinant una cultura general prou ampla amb la possibilitat de profunditzar els coneixements.
- Aprendre a fer per adquirir una competència que capaciti la persona per fer front a situacions i a treballar en equip. També, aprendre a fer en el marc de les diferents experiències socials o de feina.
- Aprendre a viure junts desenvolupant la comprensió de l'altre i la percepció de les formes d'interdependència respectant els valors de pluralisme, comprensió mútua i pau.
- Aprendre a ser per a que floreixi millor la pròpia personalitat i s'estigui en condicions de fer més capacitat d'autonomia, de judici i de responsabilitat personal.

2_4 Les competències emocionals

A l'inici dels anys 90 es va fundar el GROU (Grup de Recerca en Orientació Psicopedagògica) amb la intenció d'investigar sobre educació emocional.

El model d'educació del GROU, basat en el model pentagonal de competències emocionals, és el model en el que es basa aquest projecte:

Model pentagonal de competències emocionals. Bisquerra 2009

Consciència emocional: Capacitat per prendre consciència de les pròpies emocions i les dels altres.

- Presa de consciència de les pròpies emocions: Capacitat per percebre amb precisió els propis sentiments i emocions
- Donar nom a les emocions: Fer un ús eficaç del vocabulari emocional.
- Comprensió de les emocions dels altres: Capacitat per percebre les emocions i sentiments dels altres i implicar-se en la seva vivència.
- Presa de consciència de la interacció entre emoció, cognició i comportament.

Regulació emocional: Capacitat per conduir les emocions de forma adequada, sent conscient de la relació entre emoció, ment i acció.

- Expressió emocional apropiada: Això implica comprendre que l'estat emocional no necessita una expressió externa determinada.
- Regulació de emocions i sentiments: Desenvolupar la capacitat per regular les emocions per poder preveure, per exemple, estats emocionals negatius.
- Habilitats d'afrontament: Habilitat per afrontar reptes i situacions conflictives i la carrega emocional que comporti.
- Competències per autogenerar emocions positives: Capacitat per generar i experimentar emocions positives de forma conscient i voluntària.

Autonomia emocional: Aquesta competència és un concepte ampli que inclou diferents característiques i elements relacionats amb l'autogestió personal.

- Autoestima: Tenir una imatge positiva d'un mateix.
- Automotivació: Capacitat de motivar-se i implicar-se emocionalment.
- Autoeficàcia emocional: Percebre que la persona és eficaç en les relacions.
- Responsabilitat: Capacitat per respondre davant dels propis actes.
- Actitud positiva: Capacitat per decidir tenir una actitud positiva.
- Anàlisi crític de normes socials: Avaluat críticament tots aquells missatges als que estem sotmesos diàriament per part dels *mass media*.
- Resiliència: Capacitat per afrontar exitosament situacions molt adverses.

Competència social: Capacitat per mantenir relacions saludables amb els que ens envolten.

- Dominar les habilitats socials bàsiques: La primera de les habilitats es

l'escolta activa.

- Respecte pels altres: Acceptar i respectar les diferències de capa individu.
- Practicar la comunicació receptiva: Comprendre els missatges tant verbals con no verbals.
- Practicar la comunicació expressiva: Capacitat per mantenir converses podent expressar els propis pensaments i sentiments amb claredat.
- Compartir emocions.
- Comportament prosocial o cooperació: Fer accions a favor dels altres sense que ho hagin demanat.
- Assertivitat: Capacitat per expressar els propis drets i opinions tot respectant els dels altres.
- Prevenió i solució de conflictes: Poder identificar, anticipar-se i enfrontar-se a conflictes de forma resolutiva.
- Capacitat per gestionar situacions emocionals: Habilitat per reconduir situacions emocional en el context social.

Competències per a la vida i benestar: Capacitat per adaptar el nostre comportament a les diferents situacions del nostre dia a dia.

- Fixar objectius adaptatius: Fixar objectius positius i realistes.
- Presa de decisions: Desenvolupar mecanismes per prendre decisions sense dilatar-ho en el temps.
- Cercar ajuda i recursos: Identificar la necessitat de recolzament.
- Ciutadania activa, participativa, crítica, responsable i compromesa.
- Benestar emocional: Capacitat per gaudir de forma conscient del benestar.
- Fluir: Capacitat per generar experiències òptimes en els diferents àmbits de la vida.

2_5 Classificació de les emocions

Seguint el llibre *Psicología de las emociones* de Rafael Bisquerra podem classificar les emocions seguint la valoració de l'estímul que provoca aquella emoció o la resposta que donem d'avant d'ella.

Emocions negatives: són aquelles que ens provoquen malestar, que són desfavorables per la consecució dels objectius marcats. Com per exemple: por, enuig, tristesa, enveja, vergonya, ansietat, culpa...

Emocions positives: són aquelles que afavoreixen el nostre benestar, que afavoreixen l'èxit i consecució dels objectius. Com per exemple. Alegria, calma, felicitat, amor, generositat, amistat, altruisme, afecte...

Emocions ambigües: són aquelles que segons el moment, depenent la situació que les provoca o el context, les podem classificar com a positives o com a negatives. Aquestes serien la sorpresa, l'esperança, compassió...

Emocions estètiques: serien totes aquelles emocions que perceben davant d'una obra d'art. En el següent apartat entrarem més en profunditat en aquest tipus d'emoció.

3- EMOCIONS ESTÈTIQUES

*Se utiliza un espejo de cristal para ver su rostro,
se utiliza obras de arte para ver su alma.*

George Bernard Shaw

Les emocions estètiques són les reaccions que experimentem davant la pintura, l'arquitectura, la dansa, el cinema, el teatre, l'esport o la natura, es a dir, les emocions que apareixen quan reaccionem d'alguna manera davant les manifestacions artístiques i la bellesa en general .

Aquesta experiència estètica pot produir emocions diverses. Hem de tenir present la significació personal que donem a allò que observem i la possible carrega emocional que es volia transmetre amb l'obra.

Valorem les obres d'art com bones o dolentes, grandioses o horroroses. Quan gaudim d'una obra d'art, quan diem que té un valor estètic, per què ho fem? L'apreciació que fem d'allò que estem observant o escoltant, de l'obra d'art, té a veure amb les interrelacions que fem amb esdeveniments o emocions que tenim dins nostre i que reapareixen davant d'aquesta obra.

Si tenim present el procés de valoració de les emocions entendrem millor el sentit que donem en cada moment a una obra d'art.

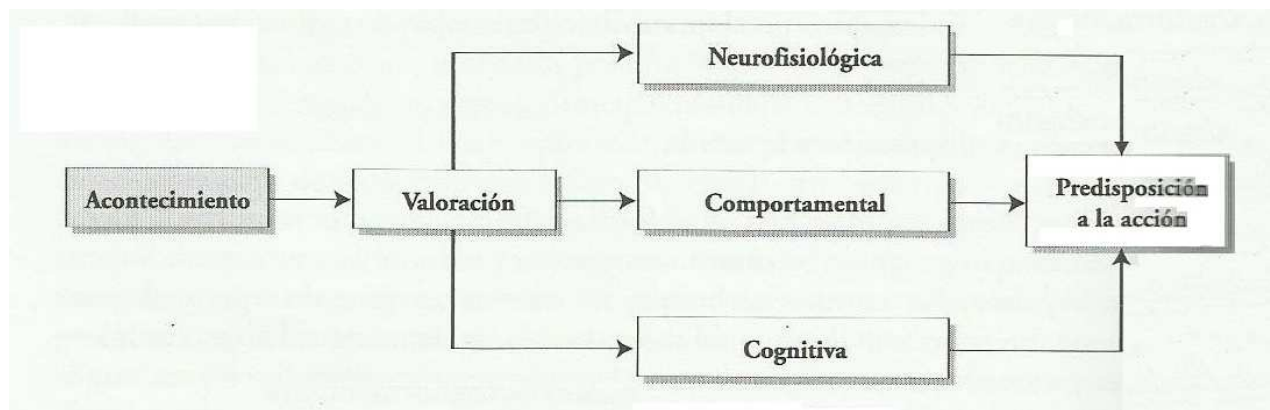
3_1 Mecanisme de valoració automàtica

Segons la teoria de la valoració automàtica d'Arnold hi ha un mecanisme innat que valora qualsevol estímul que arriba als nostres sentits. Es tracta d'una valoració tan ràpida que és molt difícil fer-la de manera conscient.

El que es pot extreure d'aquesta teoria és que es pot aprendre a valorar els esdeveniments de tal manera que es pot relativitzar l'impacte negatiu que es pugui generar. Seria com canviar el punt de vista des del que es miren els esdeveniments i la valoració que en fem.

La valoració automàtica la podem dividir en tres moments principals: esdeveniments, valoració i orexis:

- **Esdeveniment:** és l'estímul que ens provoca les emocions.
- **Valoració:** la percepció d'aquest estímul en tant que positiu o negatiu. Aquesta valoració es fa a partir de tres components:
 - Neurofisiològic: són respostes físiques involuntàries que s'inicien al sistema nerviós central (taquicàrdia, rubor, sudoració, respiració...)
 - Comportamental: seria allò relacionat amb el llenguatge no verbal (to de veu, ritme, moviment del cos...)
 - Cognitiu: és com cada un de nosaltres viu allò percebut. Aquest component ajuda a vincular-ho a una emoció.
- **Orexis:** la resposta que es dona a l'estímul.

Model d'emoció. Bisquerra 2009

Per tant, si tenim present el procés de valoració que fem dels estímuls que tenim al davant, una mateixa obra d'art pot fer que dues persones facin interpretacions totalment diferents, fins i tot una mateixa persona pot veure la mateixa obra en diferents moments de la vida i fer, també, diferents interpretacions.

4- DESENVOLUPAMENT INFANTIL

4_1 Desenvolupament emocional

Extret de la guia de desenvolupament per a les famílies i el personal docent de la Generalitat de Catalunya.

4-1-1 Desenvolupament entre 3 i 4 anys

- Realitza jocs en els quals assumeix rols de la vida familiar i de l'escola.
- Té relacions positives amb un o dos companys, li estranya si estan absents.
- S'apropa a altres nens, però encara interactua poc, comparteix, ajuda, però no hi ha una veritable cooperació.
- S'apropa a ells de forma positiva. De vegades en aquesta etapa la definició d'amic respon a "qui fa el que m'agrada".
- Comença a descobrir el seu sexe. Descobrirà els seus genitals i aprendrà a proporcionar-se plaer.
- Sovint li resulta difícil controlar les seves emocions, que encara són molt bàsiques.
- Mostra amabilitat o simpatia cap als companys.
- No és clarament intimidat pels seus iguals, sinó que defensa els seus drets.
- Normalment està de bon humor.

4-1-2 Desenvolupament entre 4 i 5 anys

- Tria els seus amics, als quals s'apropa per iniciar un joc.
- Expressa algunes emocions.
- Consola un company (del seu grup d'amics) i mostra empatia amb ell quan el veu patir.
- Es fa valer socialment mostrant les seves gràcies i millors conductes quan vol.
- Repeteix poemes, cançons o balla per a uns altres.
- Respon i inicia de forma molt bàsica el contacte amb els adults.
- Pot treballar sol en alguna activitat durant uns minuts (15-20).
- Demana ajuda quan té alguna dificultat.

4-1-3 Desenvolupament entre 5 i 6 anys

- Apareixen emocions noves com: por, frustració, ira, curiositat, valoració de la

bellesa...

- Apareix el sentiment d'orgull i de vergonya.
- Descriu les seves emocions si se li indueix a fer-ho.
- Comença a reconèixer els seus errors i els seus límits respecte als altres.
- Descobreix la diferència entre els sexes com a criteri irreversible de diferenciació entre nois i noies.
- Li agrada desenvolupar la seva creativitat.
- Busca incorporar-se en un grup i obtenir la seva aprovació.
- En el grup s'assumeixen rols que el propi grup va marcant a cadascú.
- Comença a cobrar molta importància l'opinió del grup i pot mostrar retraïment quan entra en conflicte amb les seves pròpies opinions i les de la família.
- S'observa gran interès per conèixer el sexe contrari.
- Apareixen preguntes sobre la sexualitat i el naixement.

4_2 Desenvolupament social

4-2-1 Desenvolupament entre 3 i 4 anys

- Li costa, però és capaç d'esperar el seu torn en un joc d'intercanvi o en situacions de grup.
- Comença a compartir de grat.
- Comencen les mentides.
- Pot demanar permís per realitzar una acció.
- Reconeix i pot evitar perills.
- Expressa desitjos i preferències clarament, de forma positiva, disminueixen els ploriquejos i les rebequeries.
- Reconeix el seu entorn, familiars, espais habituals pels quals es mou (casa de familiars, fleca, parc...).

4-2-2 Desenvolupament entre 4 i 5 anys

- Sap compartir i esperar el seu torn en els jocs que dirigeix l'adult.
- S'alterna amb un grup de 5-6 nens.
- Quan el joc és planificat per ells mateixos, solen ser freqüents els conflictes per ser el primer o tenir un paper protagonista.
- Amplia el seu món de coneixement social a entorns no familiars.
- Es comporta en públic de manera socialment acceptable, la majoria de les

vegades, diferencia el que és socialment acceptable i el que no.

-Augmenta la competitivitat entre els nens i contínuament pregunten: Qui és el millor? Qui és el més ràpid? A qui estimes més...?

-Sap disculpar-se quan fa alguna cosa malament, tot i que encara és necessari recordar-li-ho.

-Demana permís per utilitzar objectes que pertanyen a uns altres.

4-2-3 Desenvolupament entre 5 i 6 anys

-Li agrada col·laborar en les tasques de la llar.

-Si se li encomana una tasca, la realitza.

-Té més iniciativa per a la comunicació, i es mostra més parlador i sociable.

-Gaudeix amb el joc associatiu.

-Pot anticipar les seves hipòtesis i iniciar-se en la presa de decisions.

-S'adona que li poden fer paranyes i que pot fer-ne.

-Mostra satisfacció amb les seves pròpies activitats i els seus resultats. Li agrada ensenyar-los i els compara amb els dels seus companys.

4_3 Desenvolupament del dibuix

*En el procés de seleccionar, interpretar i reformar
aquells elements, el nen ens dóna alguna cosa més
que un dibuix o una escultura; ens proporciona una part
de si mateix: com pensa, com sent i com veu.*

Viktor Lowenfeld

En 1947 Viktor Lowenfeld va publicar *Creative and Mental Growth*, que es va convertir en el llibre més important en educació artística. Aquest llibre descriu les característiques dels dibuixos dels nens.

Segons aquest, els estadis del grafisme es poden dividir en cinc grans etapes: l'estadi del gargot, l'etapa pre-esquemàtica, l'etapa esquemàtica, l'etapa de la colla i l'etapa pseudo-naturalista. D'aquestes etapes ens centrarem en les corresponen als nens de l'etapa d'educació infantil.

4-3-1 Etapa del gargot: Gargot amb nom (3 - 4 anys i mig)

- Posen nom a allò que dibuixen i ho anomenen mentre pinten.
- Els dibuixos reflecteixen el desenvolupament motor i cognitiu.
- El dibuix es converteix en un joc, en un element social d'interacció
- Comencen a dibuixar conceptes no-visuals (el soroll, el fred...).
- Mouen força el full mentre dibuixen, els seus dibuixos no tenen "dalt i baix".

4-3-2 Etapa Pre-Esquemàtica (4 - 7 anys)

- Dibuixen el cos seguint un ordre: El primer que dibuixen és una rodona que representa el cap (*etapa dels capgrossos*). Fan dos pals que surten cap abaix del cap, les cames. Més endavant fan les dues mans que surten del cap, una per cada banda. I per últim fan una ratlla entre les cames.
- Primer dibuixen la part del cap perquè estan els sentits (ulls, boca, nas, orelles...) i després les cames perquè és tot allò que els dóna llibertat a l'hora de moure's per l'espai i agafar autonomia.
- Als quatre anys el moviment del canell i el polze els dóna autonomia. Això permet fer formes que representaran figures reals o de ficció. En aquesta fase dibuixen formes relacionades amb l'entorn i les seves representacions comencen a ser identificades.
- El tret més important d'aquesta etapa és l'aparició de la figura. Les figures neixen d'un perfeccionament de les formes i d'un millor sentit estètic. És una etapa en què es poden observar grans salts qualitius pel que fa a la figura humana i els objectes.
- En un moment determinat l'infant intenta representar el moviment. És evident que l'infant sap més del seu cos que el que pot representar.
- Comença a distribuir els objectes per l'espai en funció de la importància que els hi dóna.
- Les persones i els objectes floten.
- Els colors escollits no corresponen amb la realitat, els tria en funció del gust personal o simplement dels que tingui més a mà.

5- DESCRIPICÓ DE LA INTERVENCIÓ

“*Les emocions a l'art. Projecte per Educació Infantil*” és un disseny, aplicació i avaluació d'un projecte per facilitar el reconeixement i expressió emocional a P5, concretament a la classe dels Dofins de l'escola Anna Ravell. Aquest és el centre en el que treballa des de fa quatre anys i actualment sóc tutora del grup en el que faré la implementació.

En realitzar el projecte a l'àrea d'infantil hem de saber organitzar les sessions en funció de l'estat del grup, podent ser flexibles en tant que a horaris com a les pròpies activitats, adaptant-les al ritme més adient per als infants.

5_1 Anàlisi del context on s'aplica el programa

L'escola Anna Ravell està al Poble Sec. Aquest barri està situat a la part meridional de la ciutat, es troba delimitat pel port de Barcelona a l'est, el carrer Lleida a l'oest, l'avinguda del Paral·lel al nord i per la mateixa muntanya de Montjuïc al sud.

El Poble Sec es va començar a poblar a meitat del segle XIX. Va ser el primer eixample de Barcelona, anterior al projectat per Ildefons Cerdà. Les muralles de Barcelona van ser enderrocades el 1854 i el pla de l'Eixample va ser aprovat cinc anys més tard, però els propietaris van trigar encara uns anys a edificar, per les reticències contra el projecte de Cerdà.

El Poble-sec, durant mig segle va créixer entre el “Barrio Chino”, avui conegut com el Raval, i les barraques que omplien la muntanya de Montjuïc, forma part del Districte de SantsMontjuïc.

La població del barri representa el 22,23% de la població total del districte de Sants-Montjuïc, més de 41.000 habitants (dades del 30 juny del 2009). Els nens i joves, fins als 16 anys, representen el 21,40 % de la població total del barri, i d'aquest el 34,49 % són infants de 0 a 4 anys, el percentatge més alt de tot el districte. Això ens indica el creixement d'aquest barri en els últims anys. Aquestes dades estan extretes de *l'Estudi de necessitats d'ocupació i desenvolupament econòmic del barri del Poble-sec*, setembre del 2008 de l'Ajuntament de Barcelona.

Pel que fa a la distribució territorial de la renda, Poble-sec està situat per sota de la resta del districte de Sants. Els paràmetres de renda del barri poden condicionar en

part la participació dels infants en activitats educatives més enllà de l'escola.

I si observem el lloc de procedència de la població, un nombre important d'aquest és d'origen estranger (31 %). Aquesta dada és significativa si la comparem a la mitjana de Barcelona, que és del 18,37 %.

5_3 L'escola

L'escola Anna Ravell és concertada en totes les etapes educatives: educació infantil, educació primària, educació secundària obligatòria i batxillerats. L'escola és una institució molt lligada al barri i estimada per la tasca que ha portat a terme per fer arribar l'educació a la població més necessitada.

Es va fundar l'any 1890 amb el nom de 'Colegio Ntra. Sra. de la Consolación'. La Mare Anna Ravell i Barrera, fundadora de la Congregació de religioses franciscanes, va dedicar la seva tasca educativa al barri que estava naixent i on majoritàriament s'hi instal·laven les classes més humils de Barcelona. Va començar dedicant-se principalment a les noies, ja que en aquella època l'educació de les noies no era gaire corrent.

L'any 1927, el Pare Pere Tarrés i les religioses van fundar el Patronat de Joves Obreres per portar a terme una tasca social i d'alfabetització. Les noies del barri quan sortien de treballar, als vespres i en dies de festa, acudien a l'escola.

El 1986 va ser reconeguda escola catalana i a partir de l'any 1996 les religioses franciscanes van decidir crear una Fundació perquè continués la tasca educativa en el barri.

D'ençà fins ara l'escola ha continuat treballant per aquesta implicació en el barri i s'ha anat incorporant els canvis que hi ha hagut al seu voltant, de manera més representativa en la participació de les fires d'entitats del barri i per altra banda en l'augment d'alumnes nous a les aules que formen part dels canvis que s'han anat produït al Poble Sec.

5_3 El grup on es portarà a terme la implementació

La classe dels Dofins està formada per 24 alumnes, 11 nens i 13 nenes, d'ells 7 són nous. És un grup heterogeni a nivell de ritmes madurats i d'aprenentatge, però tots mostren una gran evolució i són un grup cohesionat, motivat, xerraire, molt participatiu pels aprenentatges i dinàmiques de treball.

Els alumnes, tenint present que hi han diferents ritmes, mostren bones capacitats i estan fent un bon procés d'aprenentatge.

El treball en assemblea, que es fa des de P3, a afavorit la lliure expressió dels alumnes i ha creat un gran clima de confiança per poder expressar allò que els angustia, el que els fa estar alegres, les por i inquietuds que els han anat sorgint.

Troblem que, com és normal, hi han infants que s'expressen sense cap tipus de problema de manera verbal, d'altres amb el dibuix i d'altres corporalment. Per aquest motiu, aquest projecte dona cabuda a que tots els infants del grup es puguin expressar de la manera més adient a les seves capacitats.

5_4 Objectius del programa

Objectius generals:

- 1- Adquirir un millor coneixement de les emocions.
- 2- Reconèixer les emocions pròpies i dels altres.
- 3- Expressar les emocions.
- 4- Conèixer estratègies per regular les emocions.

Objectius específics:

- 1- Adquirir un millor coneixement de les emocions.
 - 1.1 Ampliar el vocabulari emocional.
 - 1.2 Desenvolupar una major coneixement emocional.
- 2- Reconèixer les emocions pròpies i dels altres.
 - 2.1. Identificar les emocions dels altres.
 - 2.2. Reflexionar sobre les emocions pròpies i dels altres.
 - 2.3. Reconèixer emocions en contes, tires còmiques i obres d'art.
- 3- Expressar les emocions.
 - 3.1. Expressar verbalment situacions on hem sentit les emocions.

- 3.2. Expressar gestualment les emocions.
- 3.3. Expressar plàsticament les emocions.
- 4- Conèixer estratègies per regular les emocions.
 - 4.1. Desenvolupar l'habilitat de regular les pròpies emocions.

5_5 Continguts

1- Expressió de les emocions:

- 1.1 Por, enuig, tristesa, alegria, calma.

2- Consciència emocional:

- 2.1 Reconeixement de les pròpies emocions i les emocions dels altres.
- 2.2 Observació de l'expressió emocional de les persones que ens envolten.
- 2.3 Comprensió de les causes i conseqüències de les emocions.

3-Regulació de les emocions:

- 3.1 Autoregulació.
- 3.2 Maneig de les emocions.
- 3.3 Estratègies de regulació emocional.

5_6 Activitats

A continuació es fa una esmena de les 12 activitats de les que consta aquest programa. Estan posades per ordre cronològic, seguint el llibre del *Monstre de colors* d'Anna Llenas. Ed. Flamboyant. Trobareu la descripció i el material necessari per cada una de les activitats a l'annex.

Presentació: Sessió 1

Alegria: Sessió 2 i 3

Por: Sessió 4 i 5

Enuig: Sessió 6 i 8

Calma: Sessió 7 i 8

Tristesa: Sessió 9 i 10

Consciència emocional: Sessió 11.

Exposició: Sessió 12

5_7 Metodologia

La metodologia que s'utilitza en el desenvolupament del projecte respon a uns principis metodològics concrets que a continuació descriure.

El principi de globalització suposa que l'aprenentatge és el resultat d'establir múltiples connexions, de relacions entre allò nou i allò que ja està après. És, doncs, un procés global d'apropament a allò que es vol conèixer. Aquest procés donarà fruits si s'estableixen aquestes relacions i, per tant, el mestre ha de proposar seqüències d'aprenentatge que requereixin la interrelació de continguts de diferent tipus i de diferents àrees.

Per poder portar a terme això, és essencial partir dels coneixements previs del nen i de les seves experiències per afavorir un aprenentatge significatiu tractant de motivar a l'infant en tot moment. Per això, també ha d'haver-hi una bona interacció entre ell i el mestre. De tal manera que se li ha d'ajuda a assimilar conceptes nous i els relacioni amb els que ja tenia prèviament. Es tracta d'arribar a entendre els objectius des d'una metodologia activa, globalitzadora i amb significació.

La metodologia globalitzadora s'entén com "una manera de fer", una manera d'integrar tots els conceptes que es treballen. Aquesta metodologia permet interrelacionar tots els continguts, àrees, activitats i objectius que entren a l'aula. Afavorint així la consolidació en tots els àmbits d'experiència de l'infant dins i fora de l'escola.

Per tant, la perspectiva globalitzadora suposa proposar als nens que s'impliquin en la realització de projectes que donin resposta als seus interessos i que tinguin sentit per a ells.

Per que hi hagi un bon procés d'ensenyament-aprenentatge, els aspectes afectius i relacionals són un dels pilars fonamentals a l'educació infantil. L'ambient ha de ser càlid, acollidor i segur, el nen s'ha de sentir estimat, amb confiança per afrontar els coneixements i aprenentatges que té per davant.

La metodologia activa té com a idea central que l'alumne és el protagonista del seu

propi aprenentatge i el mestre ha de ser una eina, un facilitador de coneixement. I per això les activitats han de ser flexibles i s'han de poder adaptar als diferents ritmes dels infants. Per portar-ho a terme, el professor proposa activitats per desenvolupar el pensament i la comunicació com a eixos centrals del procés d'aprenentatge. Es fomenten l'experimentació, el treball en equip... que tenen com a objectiu facilitar la resolució de conflictes, augmentar la motivació...

5_8 Estratègies d'avaluació

L'avaluació ens permet obtenir informació sobre el procés d'aprenentatge i prendre decisions per millorar aquest procés. Serveix per orientar i per reconduir coneixements i actituds al llarg del procés d'ensenyament-aprenentatge. Aquesta serà contínua i integradora i es durà a terme durant tot el procés, d'acord amb els objectius.

L'observació directa és un dels mètodes d'avaluació més adients a l'etapa d'Educació Infantil ja que ens permet observar i valorar en els alumnes: la participació en les activitats, la interacció i el treball en equip, els hàbits i el domini dels continguts, entre altres aspectes.

Un altre mètode són els intercanvis orals i la interrogació a través de les preguntes i els diàlegs perquè són mitjans bàsics per identificar els coneixements, els continguts i les capacitats en general.

Per que quedi constància d'aquest processos d'aprenentatge s'utilitzaran dos eines de recollida d'informació: el diari d'aula i l'anecdolari.

-El diari d'aula s'utilitza per recollir tota la informació del que succeeix a l'aula. Això permet tenir una "memòria viva" del curs, en relació als alumnes, a la matèria, a la metodologia, a la programació i a la didàctica. En aquesta quedaran registrades les situacions i experiències que passen a l'aula en relació a aquesta programació.

-L'anecdolari és el registre permanent d'allò rellevant en el procés d'aprenentatge, moments que cal destacar. Permet valorar, especialment,

conductes individuals o col·lectives dels alumnes, així com les seves actituds i comportaments.

A l'annex es presenta l'eina de registre que s'utilitzarà en aquesta programació, és recomanem utilitzar les dues per cada sessió.

6- IMPLEMENTACIÓ

6_1 Introducció de les activitats

Per portar a terme activitats en les que tractem les emocions hem de tenir molt present que s'han de portar a terme amb un grup d'infants que coneguem. És molt important tenir això present ja que treballar les emocions ens pot portar a situacions en les els infants es desbordin a causa d'allò que estan vivint.

Per això, és molt important el clima que es visqui a l'aula i el que nosaltres, com a mestres, podem crear. Ha de ser un ambient de confiança en el que els més petits sentin que no se'ls jutjarà per expressar i per sentir allò que porten dins.

S'ha d'intentar que els infants estiguin connectats amb el que senten, que ho expressin de forma natural i connectat amb les emocions. També hem de ser conscient d'aquells moments en el que els infants ens diuen alguna cosa perquè es pensen que és el que nosaltres volem sentir. Si ho detectem, no ho hem de penalitzar, el que hem de fer és que ells visquin més profundament allò que els hi volem transmetre ja que així tindran una vivència més profunda i l'aprenentatge serà molt més significatiu.

En algunes de les sessions les emocions els poden portar a cridar, plorar, ser agressius, per això és molt important poder preveure-ho per contrarestar-ho i que l'activitat acabi de la manera més adient i positiva pels infants.

Hem de tenir molt present que el que pretenen és que siguin capaços d'expressar i reconèixer les emocions però per sobre de tot hem d'intentar que aprenguin a gestionar això que els hi passa, que no es res dolent, que es normal però que encara no han après a processar-ho i saber com gestionar-ho.

Volem que tinguin una vivència positiva i això ho aconseguirem si nosaltres, com a professionals que volem treballar aquest tema tan fonamental pel bon desenvolupament de l'infant, estem ben formats, si creiem en allò que estem fent i no neguem ni penalitzem cap emoció.

Concretant en les activitat que en aquest projecte es presenten, és molt important un parell d'indicacions en relació a les imatges que presentem.

Les imatges que aquí teniu són una selecció personal i us recomano que vosaltres trobeu les imatges que per a vosaltres siguin més representatives. Segurament els infants faran les seves pròpies interpretacions de les imatges i que algunes vegades no coincidirà amb la intenció que tenien. El que hem de fer en aquest moment és intentar esbrinar, preguntar, perquè a ells els hi porta a sentir allò que senten, això enriqueix molt l'activitat.

Per altra banda, hi ha imatges en les que apareixen persones o personatges que expressen una emoció però hi ha d'altres que no. El que hem de fer és, des de un primer moment, veure en les imatges més coses com poden ser els colors, el moviment de les línies o els traços que hi ha dibuixats. Si només ens quedem amb l'expressió corporal de la imatge, ens costarà més transcendir a un coneixement o un nivell de profunditat major com el perquè sentim una emoció determinada si no hi ha cap figura que ens indiqui quina emoció m'expressa allò que veig.

Les activitats estan organitzades de manera cronològica, per tant en les primers activitats tenim més temps per poder anar obrint aquest camí en el que els infants se sentin còmodes per poder parlar. De mica en mica, les activitats tenen més parts a fer ja que, en un principi, no els hi costarà tant expressar i trobar allò que volen dir. Però si no és el cas del grup, és millor aprofundir i estar més estona en la part de conversa i reflexió per poder fer una bona feina pel desenvolupament emocional dels infants i fer l'altre part de l'activitat en un altre moment.

Amb tot això només animar a tots aquells que ho vulgueu fer i que no tingueu por a expressar davant dels infants allò que sentiu de la mateixa manera que ells ho faran perquè crearà un gran ambient amb els nens no només en els moments en els que feu les activitats, sinó que l'aula quedarà impregnada d'aquest treball per la resta d'ensenyament que s'hagin de fer.

6_2 ACTIVITATS

EL MONSTRE DE COLORS

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Ampliar el vocabulari emocional.
- Reflexionar sobre les emocions pròpies i dels altres.
- Reconèixer emocions en contes.
- Expressar verbalment les emocions.
- Expressar gestualment les emocions

DESCRIPCIÓ

- 1-Comencem parlant de com ens podem sentir i de les emocions que coneixen.
- 2- Expliquem el conte *El monstre de colors*.
- 3- Tornarem a repassar el conte parant-nos a les diferent emocions i expressarem amb la cara les emocions que corresponen.
- 3- Parlem de com ens sentim avui, de quin color estem i del perquè. Es important que si durant la conversa algun nen està trist o té por d'alguna cosa ho intentem solucionar entre tots.

RECURSOS MATERALS

- Conte *El monstre de colors*

TEMPORALITZACIÓ

3/4 d'hora

L'ALEGRIA

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Reflexionar sobre l'alegria.
- Identificar l'alegria dels altres.
- Reconèixer l'alegria en els personatges dels contes.
- Expressar gestuament l'alegria.

DESCRIPCIÓ

Utilitzarem el llibre de *Les emocions d'en Pol* en diferents sessions, per cada una s'explicarà la part que correspon a l'emoció que es vol treballar.

1-Llegim del llibre *Les emocions d'en Pol* la part que correspon a l'alegria.

2-Expressem amb el cos l'alegria. Començarem primer amb la cara i, després, anirem ampliant a diferents parts del cos: els braços, les cames... cada part per separat fins arribar al cos sencer.

3- Parlem de les coses que ens fan estar alegres i el perquè.

RECURSOS MATERALS

- Conte *Les emocions d'en Pol*

TEMPORALITZACIÓ

3/4 d'hora

LA NOSTRA ALEGRIA

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Desenvolupar un major coneixement emocional.
- Reconèixer l'alegria en les imatges.
- Expressar plàsticament l'alegria.

DESCRIPCIÓ

1-Mirem diferents imatges i escollim les que ens transmeten alegria. S'ha de tenir present que per a cada persona les imatges ens poden transmetre diferents emocions per tant no hi hauran eleccions correctes o incorrectes.

2-Recordem la conversa de l'últim dia i pensem en aquelles coses que ens fan estar alegres.

3-Fem un dibuix en el que representarem aquelles coses que ens fan estar alegres.

RECURSOS MATERALS

- Imatges de quadres
- Cartolines Din A3
- Pintura
- Pinzells

TEMPORALITZACIÓ

1 hora

LA POR

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Identificar la por dels altres.
- Reconèixer la por en els personatges dels contes i les imatges.
- Expressar gestuament la por.

DESCRIPCIÓ

- 1-Llegim del llibre "Les emocions d'en Pol" la part que correspon a la por.
- 2-Expressem amb el cos la por. Començarem primer amb la cara i, després, anirem ampliant a diferents parts del cos: els braços, les cames... cada part per separat fins arribar al cos sencer.
- 3-Mirem diferents imatges i escollim les que ens transmeten por.
- 4-Per acabar l'activitat amb una emoció més positiva posarem música amb la que puguin ballar lliurement per l'espai.

RECURSOS MATERALS

- Conte *Les emocions d'en Pol*
- Imatges de por
- Cd música per ballar, molt rítmica.
- Reproductor de Cd.

TEMPORALITZACIÓ

3/4 d'hora

ELS NOSTRES MONSTRES

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Reflexionar sobre la por.
- Expressar plàsticament la por.
- Regular les pròpies emocions.
- Identificar situacions en les que sentim por.

DESCRIPCIÓ

- 1- Parlem sobre els personatges, animals, monstres i situacions que ens fan por.
- 2- Dibuixem els personatges o situacions que ens provoquen por.
- 3- Després expliquen al grup els nostres dibuixos, parlem de les coses que ens fan por.
- 4- Buscarem entre tots solucions o tècniques per contrarestar la por.

RECURSOS MATERALS

- Cartolines Din A3
- Ceres de colors

TEMPORALITZACIÓ

1 hora

ENUIG
<p>OBJECTIUS ESPECÍFICS</p> <ul style="list-style-type: none">-Desenvolupar un major coneixement emocional.-Reconèixer l'enuig en els contes.-Expressar verbalment l'enuig.-Expressar gestuament l'enuig..
<p>DESCRIPCIÓ</p> <p>1-Llegim del llibre <i>Les emocions d'en Pol</i> la part que correspon a l'enuig.</p> <p>2-Parlem de les coses que ens fan enfadar.</p> <p>3-Expressem amb el cos l'enuig. Començarem primer amb la cara i, després, anirem ampliant a diferents parts del cos: els braços, les cames... cada part per separat fins arribar al cos sencer.</p>
<p>RECURSOS MATERALS</p> <p>-Conte <i>Les emocions d'en Pol</i></p>
<p>TEMPORALITZACIÓ</p> <p>3/4 hora</p>

ENS CALMEM
OBJECTIUS ESPECÍFICS <ul style="list-style-type: none">-Desenvolupar un major coneixement emocional.-Expressar verbalment l'enuig i la calma.-Desenvolupar l'habilitat de regular les pròpies emocions.-Aprendre a sentir els beneficis de la relaxació.-Aprendre recursos per calmar-se
DESCRIPCIÓ <p>1-Comencem una relaxació per parelles:</p> <ul style="list-style-type: none">-Posem una cançó tranquil·la, que acompanyi la relaxació.-Un de la parella s'estira al terra mirant a dalt amb les cames una mica arronsades.-L'altre company li posa les mans a la panxa i van notant la respiració, com va pujant i baixant la panxa.-Amb papers de seda faran la carícia per tot el cos.-Canviaran la parella i es tornarà a repetir. <p>2- Parlarem de com ens agrada més sentir-nos: enfadats o tranquils com estan ara després de la relaxació. Intentarem portar la conversa al moment en els que es barallen i com es poden solucionar millor els conflictes enfadats o calmats com estan en aquest moment.</p>
RECURSOS MATERALS <ul style="list-style-type: none">-Sala polivalent-Reproductor de Cd-Cd de música relaxant tipus Enya.-Papers de seda
TEMPORALITZACIÓ <p>1 hora</p>

DE L'ENUIG A LA CALMA

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Desenvolupar un major coneixement emocional.
- Expressar plàsticament l'enuig.
- Expressar plàsticament la calma.
- Aprendre recursos per calmar-se.

DESCRIPCIÓ

- 1-Recordarem la part del llibre del Pol de l'enuig i pensarem en moments en els que ens enfadem.
- 2-Dibuixem com ens sentim quan ens enfadem.
- 3-Recordarem com ens vam sentir al fer la relaxació. Asseguts en les cadires amb les mans a la panxa farem unes quantes respiracions, després anirem acariciant el nostre cos de manera suau per recordar les carícies amb els papers de seda de la sessió anterior. Amb música per ajudar-los a arribar aquest punt més fàcilment.
- 4-Dibuixarem com ens sentim ara, tranquils i relaxats.
- 5-Observarem els dos dibuixos que hem fet i parlarem de com ens agrada més sentir-nos si enfadats o relaxats i en calma.

RECURSOS MATERALS

- Conte *Les emocions d'en Pol*
- Fulls Din A5
- Llapis de colors
- Cd música relaxant: tipus Enya
- Reproductor de música

TEMPORALITZACIÓ

1 hora

TRISTESA

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Desenvolupar un major coneixement emocional.
- Ampliar el vocabulari emocional.
- Reconèixer la tristesa en els personatges dels contes.
- Expressar verbalment la tristesa.

DESCRIPCIÓ

- 1-Llegim del llibre *Les emocions d'en Pol* la part que correspon a la tristesa.
- 2-Parlem de les coses que ens posen tristos, com podem fer per no estar tristos i que fer quan veiem a una persona que està trista.
- 3-Escrivim una carta: Pensem en un amic que pot estar trist i li escrivim una carta a la pissarra entre tots perquè es posi alegre.
- 4-Cada nen l'escriurà i farà un petit dibuix perquè es posi alegre.

RECURSOS MATERALS

- Conte *Les emocions d'en Pol*
- Fulls Din A5
- Llapis

TEMPORALITZACIÓ

1 hora

PAISATGES

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Expressar verbalment la tristor.
- Reconèixer la tristor en les imatges.
- Desenvolupar l'habilitat de regular les pròpies emocions.

DESCRIPCIÓ

- 1-Recordarem el que vam estar parlant a la última sessió, de les coses que ens posen tristos.
- 2-Veurem imatges de diferents paisatges i parlarem de que sentim quan els veiem.
- 3-Ens imaginarem un paisatge que ens posi tristos i el dibuixarem.
- 4-En acabar és molt important fer alguna activitat, tipus ball, perquè no es quedin encomanats d'aquesta tristor. Si sabem algun ball que els engresqui o posar música molt rítmica per poder moure molt tot el cos.

RECURSOS MATERALS

- Imatges de paisatges
- Cartolina Din A3
- Aquarel·les
- Pinzells
- Reproductor de CD
- CD música alegre i molt rítmica

TEMPORALITZACIÓ

1 hora

I AVUI COM ESTIC?
<p>OBJECTIUS ESPECÍFICS</p> <ul style="list-style-type: none">-Reconèixer les emocions en els contes.-Reflexionar sobre les pròpies emocions.-Expressar plàsticament les emocions.
<p>DESCRIPCIÓ</p> <p>1-Tornarem a llegir el conte de <i>El monstre de colors</i></p> <p>2-Farem un petit moment de relaxació. Tots asseguts a les cadires faran unes respiracions amb les mans a la panxa i carícies suaus.</p> <p>3- Cada nen pensarà com es sent en aquell mateix moment, tancaran els ulls i imaginaran quins colors, formes, paisatges i persones surten en els seus pensaments.</p> <p>4-Dibuixarem com ens sentim avui. Posarem al seu abast diferents estris de pintura perquè ells puguin escollir quin és el més adient.</p>
<p>RECURSOS MATERALS</p> <ul style="list-style-type: none">-Conte <i>El monstre de colors</i>-Carolines Din A3-Llapis de colors-Retoladors-Ceres
<p>TEMPORALITZACIÓ</p> <p>1 hora</p>

EXPOSICIÓ

OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Desenvolupar un major coneixement emocional.
- Reflexionar sobre les emocions pròpies i dels altres.
- Expressar verblament les emocions.

DESCRIPCIÓ

1-Entre tots els dibuixos, cartes i activitats fetes escollirem les que més representin allò que es volia transmetre. Sempre s'ha d'intentar que tots els nens tinguin alguna representació.

2-Fem entre tots el mural decidit com muntar-ho i on exposar-ho. Intentarem que sigui un lloc on les famílies ho puguin veure per traspasar tot allò treballat a les seves cases.

RECURSOS MATERALS

- Paper d'embalar
- Pega
- Retoladors gruixuts

TEMPORALITZACIÓ

1 hora.

6_3 AVALUACIÓ DEL PROGRAMA

Primer de tot faré una valoració més general del projecte i després destacaré algunes activitats o bé per què em va sorprendre la resposta dels infants, les produccions que van fer o perquè vaig haver de modificar alguna part o l'organització d'aquestes.

L'avaluació del programa s'ha realitzat a mesura que avançava el projecte, ha sigut continua i, per tant, s'han fet els canvis necessaris a mida que es realitzava la intervenció.

En relació als objectius, considero que en general s'han assolit. Durant les sessions s'ha pogut veure com, sobretot a través de l'expressió verbal, els objectius mica en mica s'anaven adquirint. Durant les sessions, els infants han anat interioritzant el vocabulari que s'havia treballat i, cada cop més, es sentien més lliures per poder expressar gràficament o a partir del gestos allò que volien transmetre.

Amb el pas del temps eren capaços d'expressar i identificar les emocions que feien ells mateixos o els companys a través del gest o amb el reconeixement de les imatges facials o en les que sortien persones.

He de dir que les imatges de quadres i paisatges ja portaven una càrrega emotiva pròpia però també, com ja s'ha fet referència, intervenen molts altres aspectes i entràvem en un diàleg que era molt ric però que no sempre arribava a l'emoció que es volia treballar.

A nivell creatiu el nens i nenes van anar perdent la por i vergonya a dibuixar i expressar tot allò que volien. Han anat creant històries més riques en els seus dibuixos i han pogut crear un diàleg molt més ric a través d'ells i, fins i tot, han reinterpretant els dibuixos dels seus companys fent-los ells mateixos preguntes del per què d'allò que havien dibuixat.

El poder disposar tant del material com d'una pissarra digital a la pròpia aula a fet que l'espai fos el més adient per portar terme el projecte, ja que ha fet que els alumnes es trobessin en un lloc segur i conegut per ells i ha sigut molt pràctic pel fet

de no haver de traslladar-nos cada vegada que havíem de posar en pràctica el projecte.

Els llibres han sigut un molt bon fil conductor de les activitats. Els nens van connectar molt bé amb els personatges, tant amb el Monstre com amb el Pol. Van extreure, gracies a la il·lustració del conte del *Monstre de les emocions*, la intenció que tenia per després poder mirar les imatges amb una visió més intencional per buscar la part de les emocions. I amb el Pol es van vincular i es van sentir sense por de dir que sentien el mateix o que els hi passava el mateix que al Pol.

La primera activitat va anar mol bé i com ja he dit van acceptar el personatge del Monstre molt bé. Ells deien que se setien com ell quan sentia les diferents emocions i van vincular-ho molt ràpidament amb el color. Això no ho esperava ja que no crec que hi hagi un color determinat per a cada emoció i vaig pensar que seria contraproduent a l'hora d'observar les imatges que tenia preparades per les altres activitats, però a l'hora de presentar-les no ho van vincular, però era una cosa que em va preocupar en un primer moment.

Em van funcionar molt bé els moments en el que havien d'expressar amb el cos les emocions ja que els nens necessiten el moviment per vivenciar allò que estan aprenent i el fet de moure's o representar l'emoció els hi feia arribar abans a l'emoció i per tant tenir un conversa molt enriquidora.

Pel que fa a les imatges, van funciona molt bé tant les de les activitats de *La nostra alegria* i les de *la por*, però aquestes últimes las vam haver de mirar ràpidament i no les van poder analitzar tant com m'hagués agradat ja que alguns nens estaven patint una mica.

Va ser molt curiós que amb les imatges de l'activitat del *Paisatge*, les que feien referència a la tristor, molts nens sentien una barreja entre por i tristor, això va ser mol enriquidor perquè els hi portava a parlar de la por a la foscor i que aquestes imatges, al ser en blanc i negre la majoria, els hi recordava la nit i per tant estar a les fosques i per això els hi transmetien por.

L'activitat de *L'enuig* va ser molt vivenciada pels nens i l'acabar vam haver de fer una

petita relaxació amb unes quantes respiracions per poder desvincular-los d'allò que havien sentit i així poder passar a la següent activitat del dia més tranquils.

En la de *La tristesa* havien d'escriure entre tots una carta un l'amic que estava trist. Aquí vaig veure que començaven a integrar tot allò que estaven aprenent en aquest projecte. Van començar per buscar l'emoció contrària, que es estar alegre, i després van donar moltes idees i entre ells s'explicaven com es posaven alegres o com intentaven fer que algú del seu voltant, pares, germans o amics, estigués alegre.

Amb l'activitat de *l'avui com estic?* em vaig sentir molt satisfeta perquè havien perdut la vergonya o por a expressar les emocions definitivament i els nens que més facilitat tenen per dibuixar van ser molt conscients a l'hora de posar els colors, les formes i els personatges i en el moment de l'explicació dels seus quadres van integrar el vocabulari emocional amb total naturalitat.

Per acabar, em sento molt orgullosa de l'experiència i sobretot de l'evolució que ha fet els infants i de que tot això pugui arribar a les seves cases i el món de les emocions es vagi estenent de mica en mica. I el poder se part de tot això em fa estar orgullosa i feliç.

7- CONCLUSIÓ

Durant aquest any he après milions de coses. Probablement, i com dèieu al inici del postgrau, eren coses que ja sabíem però que necessitàvem un reforç o una confirmació perquè nosaltres mateixos en les creéssim.

A mida que avançaven les classes, les ganes de descobrir i aprendre van anar augmentant i cada cop em veia amb més neguits, amb més ganes de saber. Ha estat una experiència inoblidable. Se m'ha obert un nou món, empena per continuar aprenent i no deixar de créixer interiorment mai.

En el moment de plantejar-me quin projecte volia portar a terme em vaig veure inundada per un munt d'idees, activitats i projectes. En aquell moment feia falta centrar-se i buscar allò que fos real, allò que es pogués, realment, portar a la pràctica en la situació en la que em trobava.

Al inici d'aquest moment jo estava fent de vetlladora amb un nen de primer de primària que tenia dificultats per expressar allò que sentia, el que li passava, el que li rondava pel cap. Vaig pensar que poder portar a terme un projecte amb un grup d'alumnes amb el que em trobes unes característiques com aquestes m'ensenyaria molt, que seria molt enriquidor.

Poc temps abans d'implantar el projecte, dues setmanes, em van oferir treballar com a tutora de P5. Portava ja quatre anys a l'escola i una oportunitat així no pensava deixar-la escapar ni per un moment. Això va fer que em replantegés el meu projecte, li vaig donar moltes voltes i finalment vaig decidir adaptar les mateixes activitats que volia fer en un primer moment. Totes aquelles activitats que volia treballar amb el grup de primer eren molt adequades per fer-les amb els més petits perquè volia que poguessin expressar tot allò que sentien a través de les imatges. Únicament havia d'adaptar la forma de presentar les activitats. I sembla que el destí em va ajudar i just en aquell moment em va caure a les mans uns contes amb els que podia introduir perfectament les activitats per als més petits.

He de dir que va ser una grandíssima sort el poder gaudir amb els més petits, la seva innocència, la manca de tabús i la passió amb la que es van implicar van fer

néixer un gran ambient i una gran riquesa que va cohesionar encara més el grup i que, personalment, em van encisar.

Per acabar vull donar les gràcies al postgrau per obrir-me els ulls a aquest món màgic de les emocions. També als companys, el gran grup que vam crear ens va permetre enriquir-nos, obrir-nos i compartir tot allò que portàvem a dins nostre. Agrair a totes les persones, mestres i professionals que van passar per l'aula, per ensenyar-nos tot allò que portaven a la seva motxilla.

I per últim, agrair a totes les persones que formen part del GROU per la gran feina que fan, l'esforç per portar-nos a aquest gran professional, el gran recolzament que vaig sentir des del primer dia fins a l'últim i, sobretot, per fer que les emocions es visquessin amb tanta intensitat.

Si penso en el que podria aportar com a educadora emocional al meu centre i com m'agradaria que aquest projecte vagi endavant, seria ideal desenvolupar diferents unitats didàctiques per treballar-ho durant tot l'any i, a més a més, que fos l'aprenentatge transversal més important. Per això, tots els mestres haurien d'estar formats en educació emocional i tenir una sensibilitat envers les emocions molt desenvolupada.

Si som realistes, el que em plantejo, tenint present com es treballa a la meva escola, és fer un taller d'emocions. Un cop per setmana els nens de P4 i P5 fan diferents tallers durant 4 setmanes seguides i el tornen a reprendre a l'any següent. Per tant, la meva idea és fer 8 sessions per portar les emocions al dia a dia dels infants, fent un apropament i fer que puguin desenvolupar eines de maneig de les emocions.

8- ANNEX

8_1 ACTIVITAT: LA NOSTRA ALEGRIA

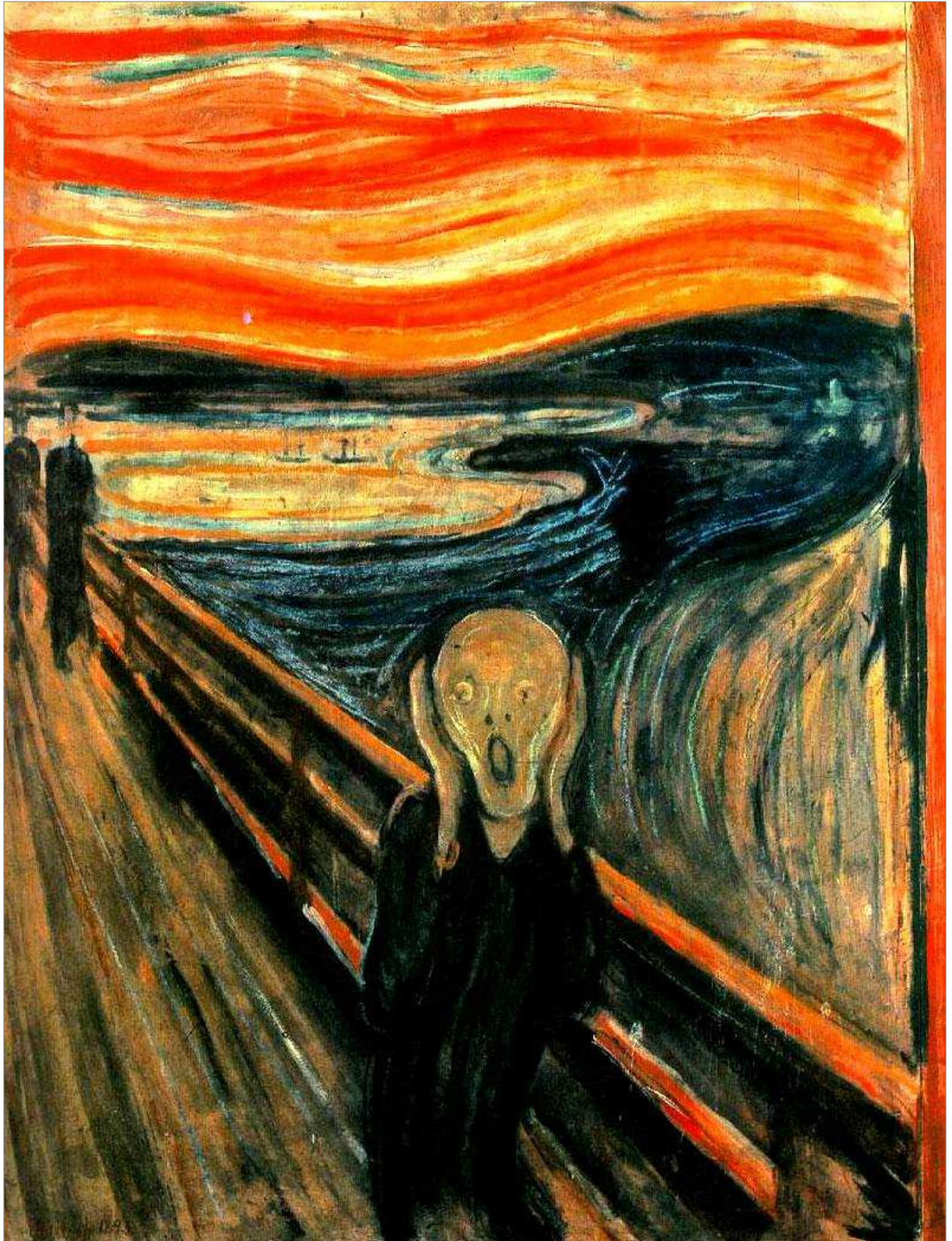

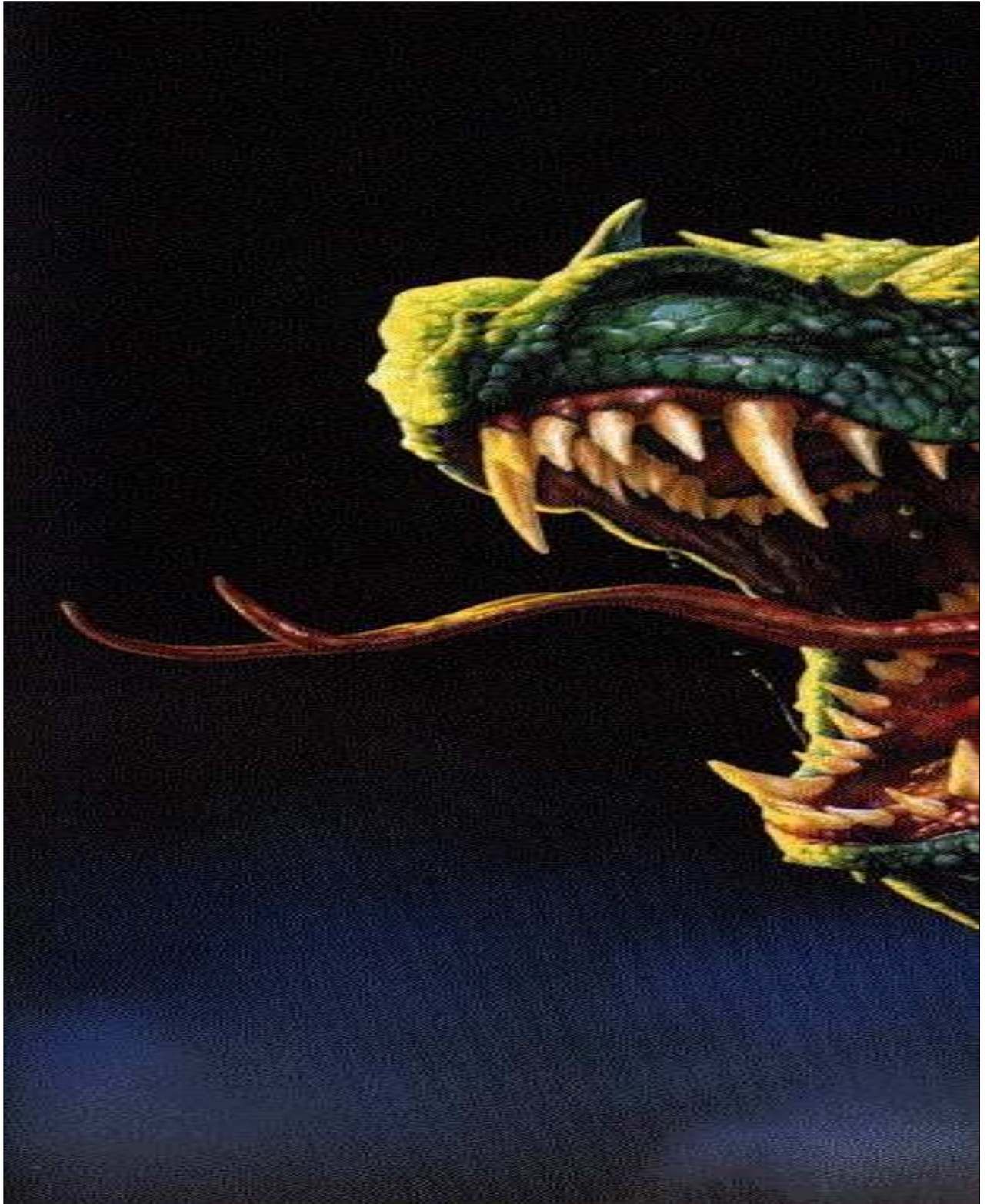

8_2 ACTIVITAT:

LA POR

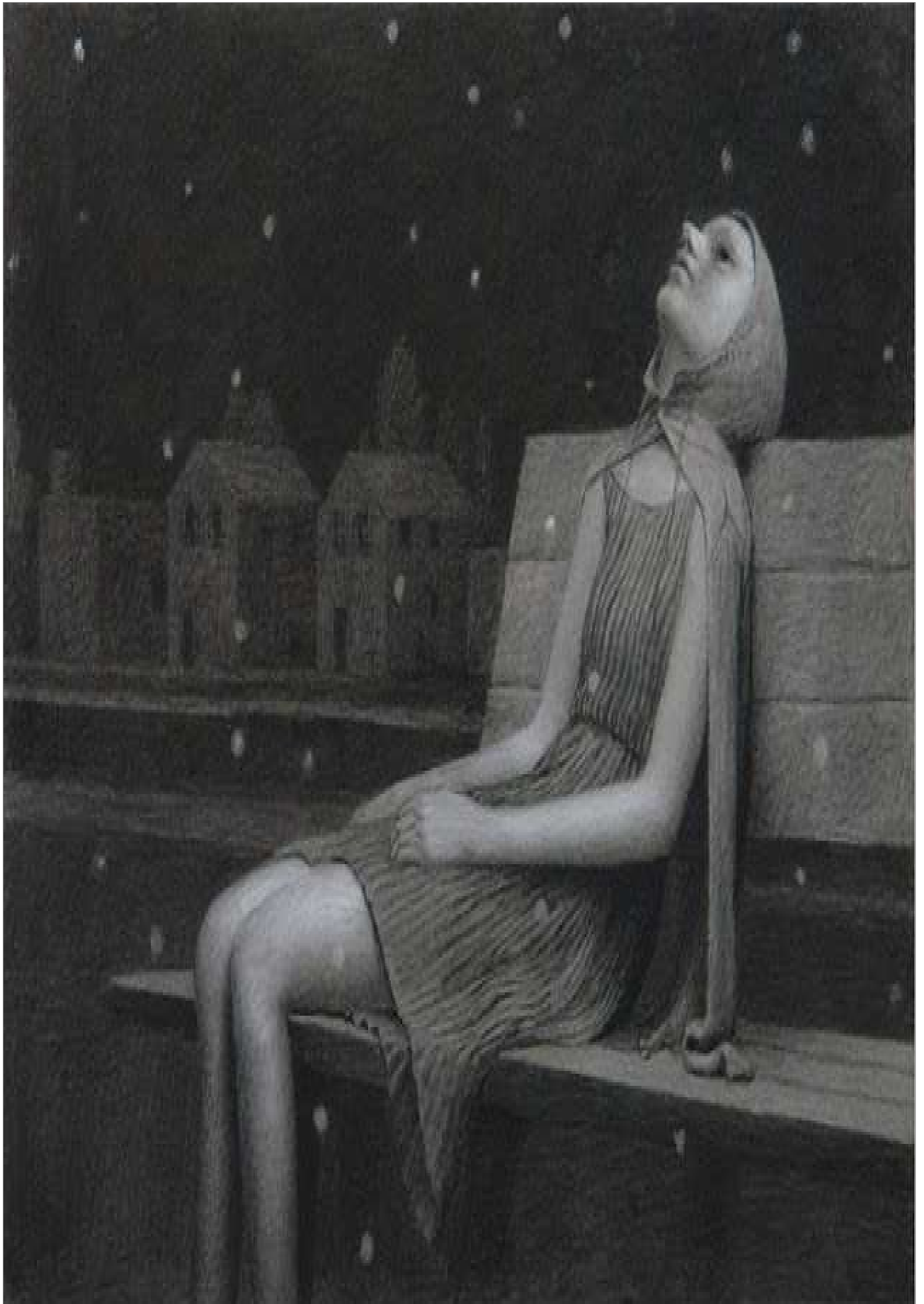

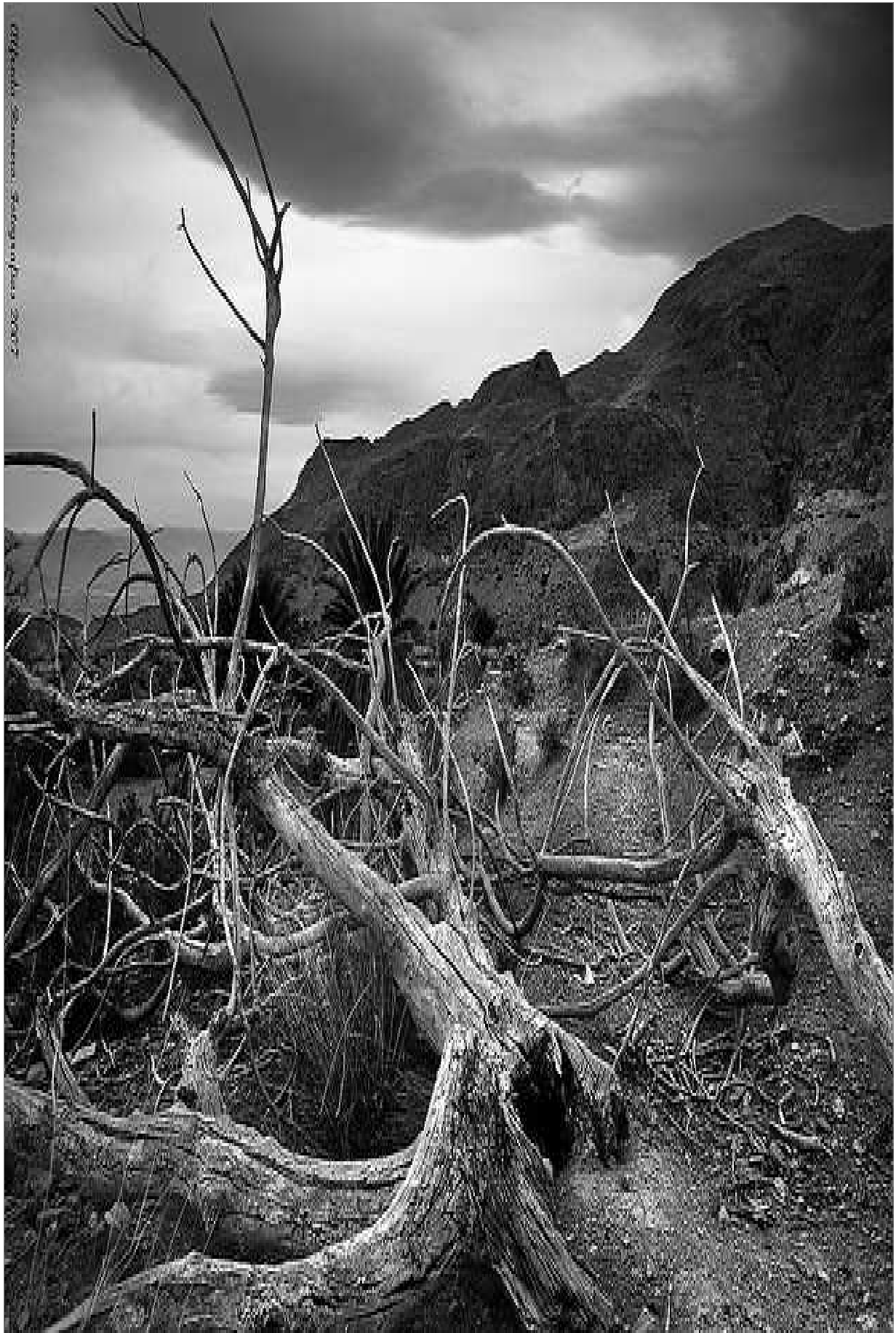
8_3 ACTIVITAT: PAISATGES

8_4 AVALUACIÓ

Data:

Curs:

Observador:

Activitat:

Diari

Observacions:

Anecdolari

Alumnes implicats:

Conductes:

Causes:

Conseqüències:

Aspectes a tenir present:

9- BIBLIOGRAFIA

Libres

- Álvarez, M.** (2001) *Diseño y evaluación de programas de educación emocional*. Barcelona: Cisspraxis.
- Bisquerra, R.** (2009) *Psicopedagogía de las emociones*. Madrid: Síntesis.
- Bisquerra, R.** (2010) *Educación emocional y bienestar*. Madrid: Wolters Kluwer.
- Bisquerra, R. i Pujol, E.** (2012) *El gran libro de las emociones*. Badalona: Parramón.
- Gallardo, J.A. i Gallardo P.** (2009) *Inteligencia emocional y programas de educación emocional. desarrollo emocional, social y moral en la educación primaria*. Sevilla: Wanceulen.
- Goleman, D.** (1997) *Inteligencia emocional*. Barcelona: Kairos.
- GROP Ins.** (2010) *Actividades para el desarrollo de la inteligencia emocional en los niños*. Badalona: Parramón.
- Heller, E.** (2012) *Psicología del color. cómo actúan los colores sobre los sentimientos y la razón*. Barcelona: Gustavo Gili.
- López, È.** (2012) *Educación emocional. Programa para 3-6 años*. Madrid: Wolters Kluwer.

Paper

- Delors, J.** (1996) *La educación encierra un tesoro. Informe a la UNESCO de la comisión Internacional sobre la educación del siglo XXI*. Madrid: Santillana Unesco.
- Educaixa.** *¡Manos a la obra! Dossier educativo. Educación infantil y primaria*. Obra social "la caixa".
- Generalitat de Catalunya.** Departament d'ensenyament (Juny de 2012) *Guia de desenvolupament per a les famílies i el personal docent*

Web

<http://www.rafaelbisquerra.com/ca/educacio-emocional/continguts-educacio-emocional.html> (consulta: 21 de gener de 2013)

<http://stel.ub.edu/grop/files/23-Programa%20d'educaci%C3%B3%20emocional%20a%20la%20Ses%20Montsant.pdf> (consultat: 22 de gener de 2013)

http://www.psicologoescolar.com/ARTICULOS/PAGINAS_DE_ARTICULOS/madrid_y_olanda_fernandez_lopez_metodologia_en_la_educacion_infantil.htm (consultat: 24 de març de 2013)

